

Türkiye’deki Resmî Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanılma Durumunun İncelenmesi

Examination of the Use of Official Museums for Educational Purposes in Turkey

Hatice KUMANDAŞ ÖZTÜRK *

Hacer KUMANDAŞ**

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 09.08.2024
Kabul Tarihi: 03.11.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1530793

Anahtar Sözcükler:

Müzelerde Eğitim Uygulamaları
Yenilikçi Eğitim Ortamları
Müzecilik Eğitimi
Eğitim Ortamı Olarak Müzeler

ÖZET

Bu çalışma; Türkiye’de bulunan resmi müzelerin eğitim amaçlı ve eğitim ortamı olarak kullanılma durumlarını ve buna yönelik eğitim uygulamalarını, bu uygulamaların türünün ne olduğunu ve ne sıklıkta yapıldığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemiyle tasarlanmış ve Türkiye’deki 110 müzeden veri toplanarak yürütülmüştür. Bu sayı Türkiye’deki resmi müze evreninin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel kısmında elde edilen bulgular incelendiğinde; müzelerin çoğunda eğitim uygulamalarına yer verildiği bu eğitimlerin genellikle 6-18 yaş aralığında verildiği, eğitim uygulamalarının rehberli turlar ve kaçakçılık eğitimleri dışında yılda 2-3 kez yapıldığı ve engelliler için de özel eğitim uygulamalarının yapıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulara ek olarak 1980 ve öncesinde kurulan müzelerde yaş düzeyine göre eğitim uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Diğer yıllarda kurulan müzelerde böyle bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın nitel kısmında ise müzelerde müze eğitmeni veya uzman eğitim personeli ihtiyacı olduğu, eğitim için örnek ve ortam eksikliği bulunduğu belirtilmiştir. Müzelerde eğitim uygulamalarına ilişkin yükseköğretim kurumları ve milli eğitim bakanlığına bağlı okullarla işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sürdürülebilir eğitim uygulamaları, sanal müze etkinlikleri ve dijital eğitim araçlarından daha sıklıkla yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Article Information

Submission: 09.08.2024
Acceptance: 03.11.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1530793

Key Words:

Educational Practices in Museums
Innovative Educational Environments
Museology Education
Museums as Educational Environments

ABSTRACT

This study aimed to investigate the use of official museums in Turkey as educational environments, focusing on the types, frequency, and implementation of educational practices. Employing a mixed-methods design, the study gathered data from 110 museums across the country through both quantitative and qualitative approaches. Quantitative findings revealed that the majority of museums offer educational activities, primarily targeting individuals aged 6–18. These activities are typically conducted 2–3 times a year, excluding guided tours and training sessions on artifact smuggling. Additionally, some museums provide specialized educational programs for individuals with disabilities. A significant relationship was observed between age-specific educational practices and museums established in or before 1980; no such relationship was identified in museums founded in later years. Qualitative data highlighted the need for professional museum educators or specialized education personnel, as well as the lack of funding and appropriate spaces for educational activities. Participants emphasized the importance of collaboration between museums, higher education institutions, and schools affiliated with the Ministry of National Education. The findings also underscored the need to enhance sustainable educational practices and to increase the use of virtual museum platforms and digital learning tools.

Atıf İçin

Kumandaş-Öztürk, H. & Kumandaş, H (2025). Türkiye’deki resmî müzelerin eğitim amaçlı kullanılma durumunun incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29(2), 404-417. doi: tsadergisi.1530793

* Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Artvin, hkumandas@artvin.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-3690>

** Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kars, yanmazhacer@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3389-9281>

GİRİŞ

Yaşam becerilerine dayalı öğrenme yaklaşımlarının kullanıldığı eğitim sistemlerinde okul dışı öğrenme alanları yaygın olarak kullanılmaktadır. Okul binası dışına çıkılarak, yaşayarak ve yerinde öğrenme imkânları sunan aynı zamanda da öğrenmenin kalıcı olarak gerçekleşmesini sağlayan ortamlar oluşturmak eğitimcilerin temel görevleri arasındandır. Bu açıdan farklı deneyimler sunan sınıf dışı öğrenme ortamlarından biri de müzelerdir. Günümüzde birçok ülkenin eğitim sisteminde olduğu gibi Türk eğitim sisteminde de müzeler bir eğitim aracı ve ortamı olarak kullanılmaktadır (Altın ve Oruç, 2007). Özbek, Akyol ve Akyol (2017)'e göre eğitim ortamı olarak kullanılan müzeler, geçmişle gelecek arasında köprüler kuran ve geleneksel okul anlayışı dışına çıkarak bireylere sosyal ve deneysel bir öğrenme ortamı sunmaktadırlar. Bireyler bu öğrenme ortamında hem kültür ve sanat açısından hem de bilişsel beceriler açısından kazanımlara sahip olabilmektedirler.

Türkiye’de müze ve müzecilik eğitiminin kısa tarihçesi gözden geçirildiğinde; Türk Arkeolojisinde, Anadolu Selçuklu Devleti zamanından kalan Konya Alaeddin Tepesinde yer alan sur duvarlarının dış yüzeyinde taşlarının arasına, geçmiş dönemlere ait eserlerin düzenli bir biçimde yerleştirilmesi (Yücel, 1999; Kumandaş, 2023) ilk müzecilik denemesi olarak düşünülmektedir.

Fatih Sultan Mehmet ve sonrasında Yavuz Sultan Selim zamanında çok değerli kültür varlıklarının Osmanlı sarayına getirilmesi ile oluşturulan koleksiyonlar, Türk müzeciliğinin başlamasına öncülük eden en önemli unsurlardır. Osmanlı’nın batılılaşma sürecine girdiği son dönemlerinde, 1846 yılında Harbiye Ambarı olarak kullanılan Aya İrini Kilisesinde, ilk müzecilik girişimi (Özdoğan, 2011; Karaduman, 2004) Fethi Ahmet Paşa’nın öncülüğünde başlamıştır. 1869 yılında Müze-i Hümayun adını almış olan ve bir depo (Yücel, 1999; Karaduman, 2004) görünümündeki ilk Türk Müzesi, 3 Ağustos 1881’de açılmıştır (Eyice, 1985). Müze-i Hümayun Müdürlüğü’nü yapan ve ilk Türk müze müdürü olarak tarihe geçen Osman Hamdi Bey, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde arkeoloji alanında yapmış olduğu faaliyetlerden dolayı Türk arkeolojisinin babası olarak anılmaktadır (Karaduman, 2004).

Erken Cumhuriyet Döneminde müzecilik faaliyetlerinin hızlı bir şekilde arttığı ve bu gelişmede Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Atatürk’ün büyük payı olduğu, onun isteği doğrultusunda yeni müzelerin ardı sıra açıldığı görülmektedir (Yücel, 1999). Türkiye müzecilik tarihi açısından 1946’da Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı’na (UNESCO) üye olunması önemli bir adımdır (Keleş, 2003). 1950 yılında kurulan ICOM Milli Komitesi’nin ardından 1960’lı yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde yeni müzelerin açılması hızlanmış, yurdun çeşitli illerinde standart mimari tasarıma sahip müzeler faaliyete geçmeye başlamıştır (Keleş, 2003). 1960’lı yıllardan itibaren Türkiye’de çağdaş müzecilik alanında çok azimli bir şekilde ilerleme gösterilmiş ve ilerleyen yıllarda müze sayısı ve çeşitliliği hızlı bir şekilde artmıştır. Bu artışın en büyük nedeni, o dönemde müzecilik faaliyetleri ile ilgili yapılan yoğun çalışmalardır (Karadeniz ve Okvuran, 2018; Ateşoğulları, 2022; Kumandaş, 2023).

Türkiye’de müzeleri, dünyada kabul edilen çağdaş müzecilik seviyesine çıkarmak ve müzelerin faaliyet alanlarını çeşitlendirmek, eğitim amaçlı kullanımına olanak sağlamak amacıyla birçok yeni müze açılmıştır (Karadeniz vd., 2015; Kumandaş, 2023). Son yıllarda açılan ve yenilenen müzelerin, sergi tasarımlarında ve yapılan eğitim faaliyetlerinde teknolojinin her türlü imkânından faydalanılmaktadır (Keş ve Başer Akyürek, 2018). Müzelerimiz günümüzde bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde olup, teşhir tanzimleri ve kompleks bina yapıları ile, toplumları, eserleri korumaya karşı bilinçlendiren, eğiten ve sosyalleştiren (Okan, 2018; Erbay, 2015) birer kuruma dönüşmüştür.

Günümüz Türkiye’sinde müzeler, dünya müzelerindeki gelişmeye paralel olarak oluşmaya başlayan, daimî ve geçici sergi salonları, kütüphane, toplantı salonu, laboratuvar ve çocuk/genç eğitim atölyeleri ile bir “kültür ünitesi” gibi vazife görmektedir (Okan, 2018; Erbay, 2015; Ateşoğulları, 2022). Bununla birlikte müzelerde eser odaklı, kronolojik sergileme anlayışı yanında, belli temaları ve hikâyeleri öne çıkaran, belli eğitim amaçları için de kullanılabilen tematik sergileme ve “insan odaklı” (Weil, 1997; Karadeniz vd., 2015; Aykut, 2017; Tepekaya, 2018; Kandemir ve Uçar, 2015) sergileme anlayışına doğru bir geçiş yaşanmaktadır. Aynı zamanda, modern müzelerde

“dokunulabilir müze”, “mobil müze” ve “sanal müze” gibi kavramlar (Albayrak, 2020) ortaya çıkmaya başlamıştır.

Son yıllarda eğitim kurumlarında müze gezileri mevcut programlarda yer almakta ve yaşama dayalı öğrenme becerilerinin kazandırılmasında müzeler etkili bir eğitim ortamı olarak sunulmaktadır (Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Müzelerde müze gezilerinin yanında öğrenciler için geçmişe ait eserlerin tanıtımı, müze kültürünün kazandırılması, sanat ve estetik algının oluşturulması vb. birçok amaçla eğitim faaliyetleri yapılmaktadır. Bu açıdan müze eğitiminin öğrenme kazanımlarının yanında sosyal ve ekonomik açıdan da önemli bir yeri bulunmaktadır (Barlı, 2008). Buyurgan ve Mercin (2005) müzelerin beş farklı işlevi olduğunu vurgulamaktadır. Bunlar sırasıyla;

- **Eserleri toplama işlevi:** Müzelerin bir topluma veya uygarlığa ait eserleri bir çatı altında toplama işlevi bulunmaktadır. Bu şekilde zaman ve mekânda dağınık duran objelerin veya nesnelerin kolaylıkla izlenmesi sağlanır. Günümüzde müzeler eser toplama sürecini eser satın alma, kazılar sonucu eserleri elde etme, kişi veya kurum kaynaklı yapılan bağışlar ve farklı yerlerden değiştirme yapılarak yürütmektedir
- **Arşivleme (Belgeleme) işlevi:** Müzelerin arşivleme işlevi, koleksiyonlardaki eserlerin hem kolayca bulunabilmesi hem de zamanla ortamdaki kaybolmamasını sağlamak için yapılmaktadır. Arşivlemede koleksiyondaki eserlerin tek tek etiketlenmesi ve fotoğraflanarak kronolojik sıraya konulması önemlidir.
- **Eserleri koruma işlevi:** Müzeler arşivledikleri eserleri korumakla da yükümlüdürler. Bu işlev özellikle yüzyıllar önce yapılmış çeşitli kimyasal ve ortam değişkenleriyle bozulma ve çürümeye meyletmiş eserlerin korunmasını sağlamak açısından oldukça zor ve zahmetli bir süreçtir.
- **Sergileme işlevi:** Müzede yer alan eserlerin topluma sunulması sergileme işleviyle yapılır. Bu şekilde eserlerin tanıtımı ve sürdürülebilirliği sağlanır. Müzelere gelecek ziyaretçiler sayesinde bu işlev yerine getirilmiş olur.
- **Eğitim işlevi:** Günümüzde çağdaş müzecilik anlayışı doğrultusunda müzeler eğitim verme işlevini de yerine getirmektedirler. Müzelerin sürekli canlı tutulması ve toplumdaki sanat ve kültür farkındalığını oluşturma rolü bu işlevle yerine getirilmektedir. Bu açıdan müzelerin eğitim vermesi ve eğitim ortamı olarak kullanılması oldukça önemlidir.

Müzeler her yaş düzeyinde bireye hitap edecek etkinlikleri barındırmaktadır. Bu açıdan yaşam boyu öğrenme sürecinde müze eğitimi önemli bir yere sahiptirler. Aynı zamanda müzeler bireylerin özgürce düşüncelerini sağlayan, beş duyu organını aktif olarak kullanılabileceği, kalıcı ve etkili öğrenme süreci sunan ortamlardır (Adıgüzel, 2000).

UNESCO'nun teşebbüsü ile Paris'te 1946 yılında kurulmuş olan, Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council of Museum- ICOM) 2022'de yeni tanımı ilan edilen müze kavramını “eğitim, çalışma ve eğlence amacıyla insanlığın ve çevresinin somut ve somut olmayan mirasını toplayan, koruyan, araştıran, iletişim kuran ve sergileyen kâr amacı gütmeyen bir kurum” şeklinde yeniden tanımlanmıştır (Kasapoğlu-Akyol, 2020). ICOM, 2020'de 18 Mayıs Uluslararası Müzeler Günü temasını “eğitim” ve 2023'te ise “sürdürülebilirlik ve esenlik” olarak belirlemiştir. Bu açıdan günümüzde müzeler halka açık kolay erişilebilir ve sürdürülebilir eğitim anlayışını teşvik etmektedir (ICOM, 2024).

Keleş, (2003), modern müzecilik anlayışıyla birlikte müzelerde sürekli gezilerin, rehberli turların yanında dia-film gösterileri, söyleşiler, seminerler, çeşitli eğitim etkinlikleri ve atölye çalışmalarının gerçekleşmeye başladığını ifade etmiştir. Okulların müzelere yaptığı ziyaretler öğrencilerin hem bilişsel hem de sosyokültürel özelliklerini geliştirmekte ve öğrenmeleri üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır (Falk and Dierking, 2000).

Birçok araştırmacı (Adams ve Millar, 1982; Hooper-Greenhill, 1992; Silverman, 1995; Mercin, 2002; Ata, 2002, Adıgüzel ve Öztürk, 1999; Onur, 2012; Uçar, 2014; Ambrose ve Paine, 2018) müzelerin okullarla işbirliği içerisinde olması gerektiğini, gerek tarih, sosyoloji, fen bilimleri vb.

gibi derslerde gerekse sanat, tasarım, estetik vb, gibi derslerde müzelerin aktif şekilde kullanılması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Bu şekilde öğrenmeler daha somutlaştırılarak kalıcı hale getirilir (Miglietta, Belmonte ve Boero, 2008).

Kültürel mirasın koruyucuları, temsilcileri ve sunucuları olarak müzeler, anıları oluşturma, hatırlama ve aktarmada öncü kurumlardır. Başlıca işlevleri insanların hikayelerini anlatmak ve tarihi korumak ve inşa etmektir. Günümüzde bu amaca hizmet eden ve yaşayan müze olarak nitelendirilen müzelerden biri de göç temalı müzelerdir. Bu müzeler vaka sergileri, değişim ve göç temalı atölyeler aracılığıyla göç yoluyla gün yüzüne çıkan dillerin ve kültürlerin çeşitliliğini vurgulamaktadırlar. Bu şekilde çeşitli eğitim araçları da kullanılarak (film, çizgi roman, çizgi film, yemek, dans, müzik vb. gibi) farklı ilgi alanlarına ve yaş gruplarına sahip izleyicilere ulaşabilmektedirler. Bu müzelerin temel amacı yalnızca nesneleri sergilemek yerine izleyiciye ulaşmaktır. Göç müzeleri müzeciliğe yeni bir yaklaşım getirmiştir. Bu açıdan göç müzeleri de eğitim amaçlı kullanılan diğer müzeler gibi, insanlarla kentsel kimliği ve toplum odaklı çağdaş bir yaklaşımı sağlama; toplum içinde olumlu iş birliğinin geliştirilmesi; yüksek kamusal nitelikteki sosyal müzecilik zihniyetinin başarılı bir şekilde uygulanması; somut ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin artırılması işlevlerinde öne çıkan yaşayan müzelerdir (Karadeniz ve Okvuran, 2021).

Alanyazın incelendiğinde, müzelerde yapılacak eğitim etkinlikleri arasında sergiler ve rehberli turların yanında resimli konferans, dokunma oturumu öykü anlatma, drama-rol oynama, bir sanat eseri karşısında tartışma etkinlikleri, engelli bireylere yönelik eğitimler, sanal eğitim uygulamaları, uluslararası eğitim etkinlikleri vb. gibi birçok faaliyet yer almaktadır (Abacı, 1996; Atagök, 1999; Kuruoğlu-Maccario, 2002; Ginley, 2013; Bulut ve Uzun, 2021). Müzelerdeki eğitim etkinlikleri ve eğitim ortamı olarak müzelerle ilgili çalışmalar incelendiğinde, belli bir müzede kullanılan eğitim türü veya araçları (Arıkan, 2001; Altın ve Oruç, 2007; Yumak, 2023; Yumak ve Karadeniz, 2023) veya belirli bir ildeki müzeler üzerinde çalışmalar (Özbek, Akyol ve Akyol, 2017) yapılmış ancak Türkiye genelinde müzelerin eğitim uygulamalarıyla ilgili güncel verileri içeren çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bu çalışmayla Türkiye'deki müzelerde mevcut eğitim uygulamaların ne olduğu ve bu kurumların eğitim uygulamalarına ilişkin ihtiyaç ve önerilerinin incelenmesi alan yazındaki eksikliğin giderilmesinde yararlı olacaktır.

Bu çalışma; Türkiye'de bulunan müzelerin eğitim amaçlı ve eğitim ortamı olarak kullanımına yönelik uygulamaları, bu uygulamaların türünün ne olduğu ve ne sıklıkta yapıldığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de bulunan resmi müzelerle ilgili aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Araştırmanın yürütüldüğü müzelerde;
 - Eğitim uygulaması yapılmakta mıdır?
 - Eğitim uygulamaları hangi yaş aralığına yöneliktir?
 - Eğitim için ayrılmış bir sınıf var mıdır?
 - Eğitim veren personelin müze eğitimcisi veya alan eğitim uzmanı olma durumu nedir?
 - Eğitim sonuçlarının eğitim kurumlarıyla paylaşılma durumu var mıdır?
- Müzelerin kurulma yılına göre
 - Eğitim verme durumu
 - Eğitim verilen yaş grubu
 - Eğitim sınıfına sahip olma durumu
 - Uzman personele sahip olma durumu anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Verilen eğitimlerin türü ve sıklığı nedir?
- Eğitim uygulamaları sırasında yaşanan sorunlar ve mevcut öneriler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma modeliyle yapılmıştır. Karma araştırma modeli, hem felsefî varsayımları olan bir araştırma deseni hem de bir

araştırma yöntemidir. Creswell ve Clark, (2015) karma yöntemi, nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanılması yoluyla veri toplama ve analiz işlemlerinin yönetilmesi sürecini tanımlamaktadır. Bu süreçte araştırma probleminin tek başına kullanılan herhangi bir yöntemden çok daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktır. Araştırmanın nicel kısmında tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumun olduğu gibi tespit edilmesini amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2016). Araştırmanın nitel kısmında nitel araştırma türlerinden biri olan ve bir konunun derinlemesine incelendiği durum çalışması modeli kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma sürecinde Türkiye’de bulunan resmi müzelerde yürütülen eğitim uygulamalarının türü, sıklığı, eğitim verilen yaş düzeyi vb. gibi sorulara nicel araştırma yöntemi kullanılarak yanıt aranırken bu uygulamalara ilişkin sorun ve öneriler nitel araştırma modeliyle yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı tüm resmi müze evreni üzerinde yürütülme amacıyla tasarlanmıştır. TÜİK (2022) verilerine göre Türkiye’de 211 resmi müze bulunmaktadır. Bu sayı 2024 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığının resmi sayfasında 214 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada 214 müzeye araştırma anketi online olarak kurum e-mail adresleri üzerinden gönderilmiştir. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı izinleri doğrultusunda tüm müzelere online olarak gönderilen ankete 110 müzeden geri dönüş yapılmıştır. Bu nedenle çalışma, araştırma evreninin neredeyse yarısı olan 114 müzeden toplanan veriler üzerinden yürütülmüştür. Bu durum araştırmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan “*müze eğitimi uygulamaları bilgi anketi*” yoluyla toplanmıştır. Ankette müzelerin kurulma tarihi, eğitim verdiği bireylerin yaş aralığı, eğitim veren uzman personel durumu, verilen eğitim uygulamalarının türleri-sıklıkları ve uygulamaya ilişkin önerilerle ilgili sorular bulunmaktadır. Anket hazırlanırken bir eğitim ve ölçme uzmanından, bir müze yöneticisinden ve bir arkeoloji uzmanından görüş alınmıştır. Bu şekilde anketin uzman görüşüne dayalı geçerliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Etik kurul onayı: Araştırmada veri toplama aracına ilişkin etik kurul onayı Artvin Çoruh Üniversitesi E-18457941-050.99-138922 sayılı etik kurulu tarafından alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada toplanan veriler araştırma sorularından yola çıkılarak çözümlenmiştir. Nicel verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde hesaplamalarının yanında IBM SPSS 27 paket programı kullanılarak chi kare analizi yapılmıştır. Ayrıca veriler grafikler kullanılarak sunulmuştur.

Araştırmanın nitel kısmını oluşturan eğitim uygulamalarına yönelik sorun ve önerilere ilişkin araştırma sorusu içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bu aşamada veriler MAXQDA24 paket programı kullanılarak çözümlenmiş ve sonuçları bu programdan alınan çıktılarla özetlenmiştir. Elde edilen bulgular araştırmacılar tarafından yorumlanarak sunulmuştur. Nitel verilerin analizinde araştırmacılar ayrı ayrı kodlama yapmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplamaları Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak yapılmıştır. Bu formülde verilerin güvenilirliği = kodlayıcı görüş birliği / (görüş birliği + görüş farkı) eşitliğiyle hesaplanmıştır. Analiz sonucunda 0.92 uyum bulunmuştur.

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın önce nicel verileri analiz edilerek yorumlanmıştır. Daha sonra nitel verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya katılan müzelerde eğitim uygulaması yapılma durumu, eğitimin verildiği yaş grubunun dağılımı, eğitim sınıfı bulunma durumu, eğitim veren personelin uzmanlık durumu ve eğitimin sonuçlarının kurumlarla paylaşılma durumuna ilişkin bulgular Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan müzelerle ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Müzelerin kuruluş tarihi	1980 ve öncesi	63	57.3
	1981-2000	19	17.3
	2001-2020	20	18.2
	2021 ve sonrası	8	7.3
Eğitim verilme durumu	Hayır	31	28.2
	Evet	79	71.8
Eğitim verilen yaş aralığı	Verilmiyor	31	28.2
	0-6 yaş	6	5.5
	6-12 yaş	49	44.5
	12-18 yaş	13	11.8
	18 yaş üstü	11	10.0
Eğitim sınıfı veya atölye bulunma durumu	Var	35	31.8
	Yok	75	68.2
Eğitim uzmanı bulunma durumu	Var	8	7.3
	Yok	102	92.7
Sonuçların kurumlarla paylaşılma durumu	Evet	85	77.3
	Hayır	25	22.7

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan müzelerin yarısından fazlası 1980 öncesi kurulmuştur. Bu müzelerin %71'i eğitim uygulamaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Eğitim verilen yaş aralığı incelendiğinde müzelerin yarısından çoğu 6-18 yaş aralığındaki bireylere eğitim verdiğini belirtmişlerdir. Bu yaş aralığı ele alındığında verilen eğitimlerin çoğunun ilkokul, ortaokul ve lise kurumlarına yönelik olduğu görülmektedir. Ancak eğitim uygulamalarının sadece %7 si bu kurumlara atanan uzman öğretmenler tarafından verilmektedir. Bu açıdan sayı oldukça düşüktür. Aynı zamanda eğitim verilen ortamlarında %30'u eğitim sınıfı veya eğitim atölyesidir. Bu açıdan da araştırmanın yürütüldüğü müzelerde eğitim verilen ortamların sayısı oldukça yetersiz görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bir bulgu da müzelerde verilen eğitimin sonuçlarının çoğu (%77'si) eğitim kurumlarıyla veya öğrencilerle paylaşılmaktadır. Bu açıdan eğitim uygulamalarının sonuçlarına ilişkin paylaşımın oldukça kapsamlı olduğu söylenebilir.

Araştırma sorularından biri olan “müzelerin kurulma yılına göre eğitim verme, eğitim verilen yaş grubu, eğitim sınıfı- atölyesine sahip olma ve eğitim verecek uzman personele sahip olma durumları arasında ilişki olup olmadığı” sorusu pearson chi kare analizi yapılarak incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Müzelerin kuruluş yılına göre pearson ki kare analizi sonuçları

Değişkenler		Müzelerin kuruluş yılı				Pearson Chi-Square		
		1980 ve öncesi	1981-2000	2001-2020	2021 ve sonrası	Değer	sd	p.
Eğitim uygulaması yapılma durumu	Hayır	15	6	8	2	2.12	3	0.54
	Evet	48	13	12	6			
Eğitim verilen yaş grubu	Eğitim yok	15	6	8	2	20.79	12	0.05*
	0-6 yaş	6	0	0	0			
	6-12 yaş	31	8	8	2			
	12-18 yaş	4	2	3	4			
	18 yaş üstü	7	3	1	0			
Eğitim sınıfı bulunma durumu	Var	19	5	7	4	1.66	3	0.65
	Yok	44	14	13	4			
Eğitim veren	Var	2	3	2	1	4.16	3	0.25

uzman	personel	Yok	61	16	18	7
bulunma	durumu					

*p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde müzelerin kuruluş yılına göre sadece eğitim verilen yaş grubunun dağılımı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($\chi^2_{12}=20.79$, $p<0.05$). Müzelerin kuruluş yılına göre eğitim uygulaması yapılma durumuna, eğitim sınıfı bulunma durumuna ve eğitim veren uzman personel bulundurma durumuna göre anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Bu açıdan bulgular incelendiğinde 1980 ve öncesinde kurulan müzelerin diğer yıllarda kurulan müzelere göre farklı yaş gruplarına yönelik uygulamalar yaptığı ve bu noktaya öncelik verdikleri görülmektedir.

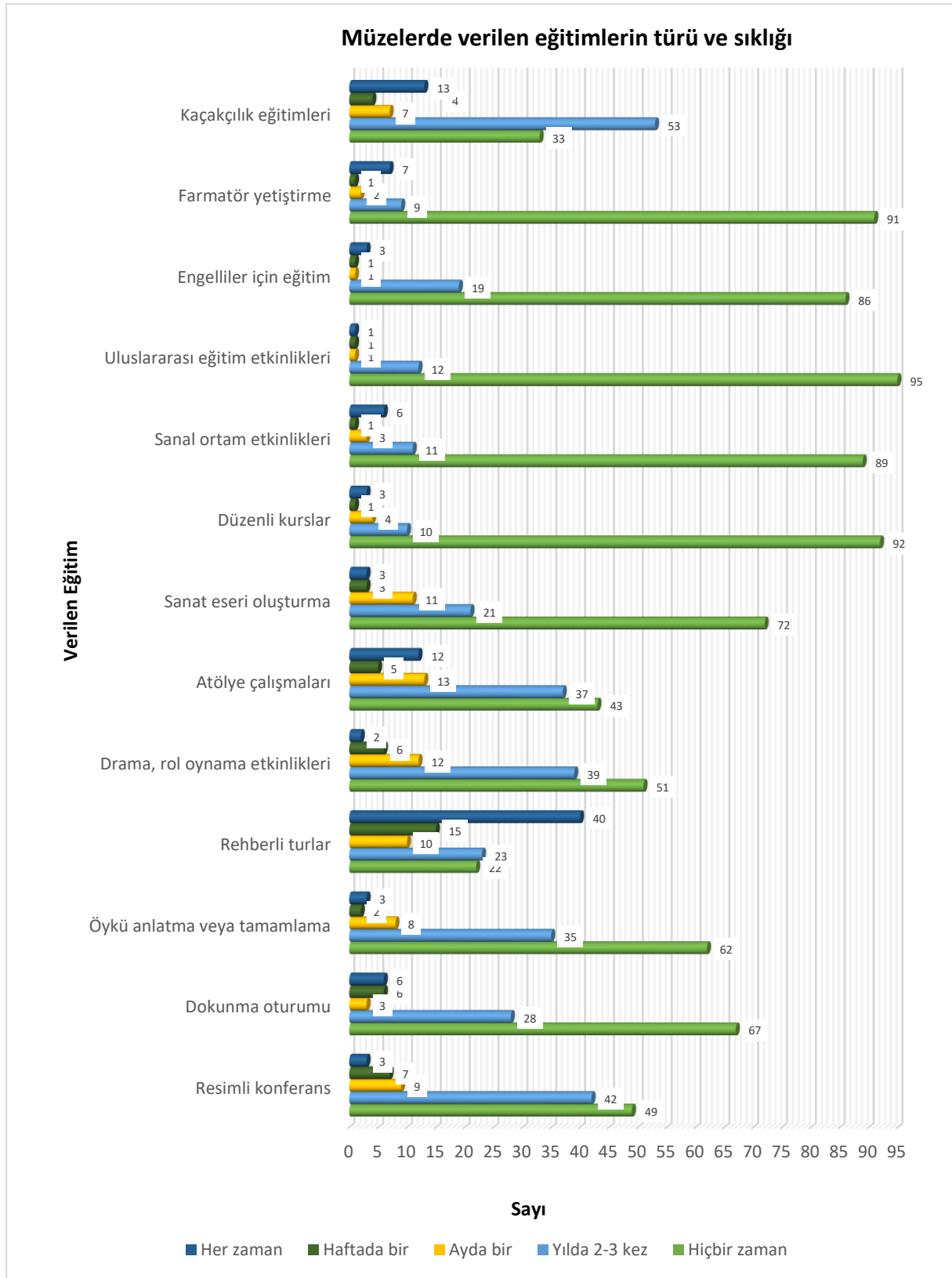
Araştırmada “müzelerde verilen eğitimlerin türü ve sıklığı nedir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3 ve Grafik 1’te özetlenmiştir.

Tablo 3. Müzelerde verilen eğitimlerin türü ve sıklığı

Verilen eğitimler		Hiçbir zaman	Yılda 2-3 kez	Ayda bir	Haftada bir	Her zaman
Resimli konferans	N	49	42	9	7	3
	%	44.5	38.2	8.2	6.4	2.7
Dokunma oturumu	N	67	28	3	6	6
	%	60.9	25.5	2.7	5.5	5.5
Öykü anlatma veya	N	62	35	8	2	3
tamamlama	%	56.4	31.8	7.3	1.8	2.7
Rehberli turlar	N	22	23	10	15	40
	%	20.0	20.9	9.1	13.6	36.4
	N	51	39	12	6	2
Drama-rol oynama etkinlikleri	%	46.4	35.5	10.9	5.5	1.8
Atölye çalışmaları	N	43	37	13	5	12
	%	39.1	33.6	11.8	4.5	10.9
Sanat eseri oluşturma	N	72	21	11	3	3
	%	65.5	19.1	10.0	2.7	2.7
Düzenli kurslar	N	92	10	4	1	3
	%	83.6	9.1	3.6	0.9	2.7
Sanal ortam etkinlikleri	N	89	11	3	1	6
	%	80.9	10.0	2.7	0.9	5.5
Uluslararası eğitim etkinlikleri	N	95	12	1	1	1
	%	86.4	10.9	0.9	0.9	0.9
Engelliler için eğitim	N	86	19	1	1	3
	%	78.2	17.3	0.9	0.9	2.7
Farmatör yetiştirme	N	91	9	2	1	7
	%	82.7	8.2	1.8	0.9	6.4
Kaçakçılık eğitimleri	N	33	53	7	4	13
	%	30.0	48.2	6.4	3.6	11.8

Tablo 3 ve Şekil 1. incelendiğinde müzelerin çoğunda düzenli eğitim verilmediği göze çarpmaktadır. Ancak elde edilen verilere göre müzelerin %36’sında “her zaman”; %15’inde “haftada bir” rehberli turlar düzenlendiği görülmektedir. Genellikle eğitim etkinliklerinin yılda 2-3 kez yapıldığı ve bu etkinliklerden %48’inin kaçakçılığı önleme eğitimleri olduğu, yaklaşık %30-%40 arasında ise resimli konferans, drama rol oynama, öykü anlatma ve atölye çalışmalarının yapıldığı bulunmuştur. Bununla birlikte yılda 2-3 defa araştırmaya katılan müzelerin %26’sı dokunma oturumu, %19’u sanat eseri oluşturma ve %17’si engelliler için özel eğitim uygulamaları yaptıklarını belirtilmiştir.

Diğer eğitim uygulamalarının yüzdesi oldukça düşük olmakla beraber yine de uygulanmaktadır. Bu sayılar göz önüne alındığında düzenli eğitimler yapılmamasına rağmen verilen eğitimlerin sayısı ve sıklığı da az değildir.

Şekil 1. Müzelerde verilen eğitimlerin türü ve sıklığı

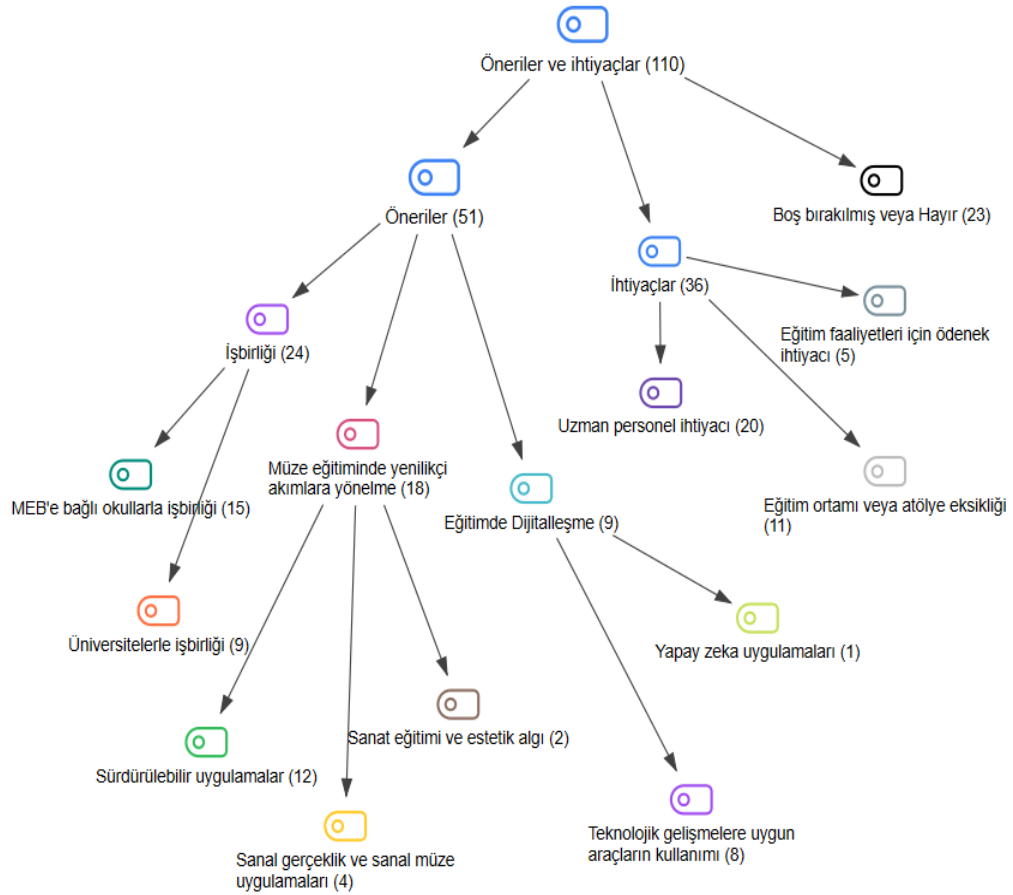
Müzelerde yapılan eğitim uygulamaları sırasında ihtiyaç ve önerilerin neler olduğuna ilişkin

araştırma sorusuna yönelik bulgular Tablo 4'te ve Şekil 2'de özetlenmiştir.

Tablo 4. Müzelerde yapılan eğitim uygulamalarına yönelik ihtiyaç ve öneriler

Öneri ve İhtiyaçlar	N	%
Hayır/yanıt verilmemiş	23	20.9
Eğitimde		
Yeni teknolojik araçlar	8	7.3
Dijitalleşme		
Yapay zekâ uygulamaları	1	0.9
Eğitimde yenilik		
Sanat eğitimi ve estetik algı	2	1.8
Öneriler		
Sürdürülebilir eğitim uygulamaları	12	10.9
Sanal müze ve gerçeklik uygulamaları	4	3.6
İş birliği		
Üniversiteler	9	8.2
MEB'e bağlı okullar	15	13.6
Eğitim sınıfı veya atölye eksikliği	11	10.0
İhtiyaçlar		
Bütçe/ödenek eksikliği	5	4.5
Uzman eğitim personeli ihtiyacı	20	18.2
Toplam	110	100.0

Bu bulguların hiyerarşik yapısı Şekil 2' de özetlenmiştir.

Şekil 2. Müzelerin eğitim uygulamalarına yönelik ihtiyaç ve önerileri

Tablo 4 ve Şekil 2 incelendiğinde müzelerin %20 si ihtiyaç veya öneri belirtmemiştir. Müzelerde eğitim uygulamalarına ilişkin verilen yanıtların yaklaşık %47'si önerilere %33'ü ihtiyaçlara yöneliktir. Müzelerin % 22'si üniversite ve eğitim kurumlarıyla işbirliğine yönelik uygulamaların artırılması yönünde görüş bildirirken % 11'i sürdürülebilir eğitim etkinliklerinin artırılması yönünde görüş bildirmiştir. Ayrıca müzelerin %7'si eğitim etkinliklerinde teknolojik gelişmelere uygun araçların kullanılması, %4'ü ise sanal müze uygulamalarına ağırlık verilmesi önerisinde bulunmuştur.

TARTIŞMA

Nicel ve nitel araştırma türlerinin birlikte kullanıldığı bu çalışmada genel olarak Türkiye'deki müzelerin çoğunda sergi ve rehberli turlar gibi geleneksel eğitim uygulamalarının yanında günümüz eğitim programlarına uygun eğitimlerin, sıklığı fazla olmamakla birlikte verildiği görülmüştür. Verilen eğitimlerin genellikle MEB'e bağlı okullara giden 6-18 yaş aralığında öğrencilere yönelik olduğu ayrıca yetişkinler ve engelli bireyler için de eğitimlerin yapıldığı bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ek olarak 1980 ve öncesinde kurulan müzelerde yaş düzeyine göre eğitim uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu açıdan 1980 ve öncesinde kurulan köklü müzelerde eğitim uygulamalarının farklı yaş düzeylerinde ve daha sıklıkla yapıldığı göze çarpmaktadır.

Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin ise elde edilen sonuçlar incelendiğinde, müzeler en çok uzman müze eğitimcisi ihtiyaçlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte müzeler eğitim faaliyetleri için ödenek ve eğitim sınıfı ihtiyacı bulunduğunu ifade etmişlerdir. Müzelerde eğitim uygulamalarına ilişkin üniversite ve MEB'e bağlı okullarla iş birliği yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca verilen öneriler incelendiğinde müzelerde sürdürülebilir eğitim uygulamalarına, sanal müze etkinliklerine ve günümüz teknolojisine uygun dijital eğitim araçlarının kullanımına ilişkin daha fazla etkinlik yapılması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Altın ve Oruç, (2007) müze eğitiminde yapılan müze gezilerinin müzelerde sergilenen eserlere hızlıca göz gezdirerek yapılması yanında yapılacak etkinliklerle müzelerin zengin materyallerini içselleştirebilen etkili öğretim araçlarıyla bilgilerin yaşatıldığı yerler olması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre müzelerde en çok gezi amaçlı rehberli turlar yapıldığı belirtilmiştir. Ancak müzeler günümüzde bireylerin kültürel mirası anlaması, geçmişle kurulan bağı canlandırması, empati kurması vb. gibi becerilerin geliştirilmesi amacıyla birçok eğitim faaliyeti yürütmek için çaba göstermelidir (Çakır İlhan, 2012). Bu açıdan yapılacak eğitim etkinliklerinin sayı ve sıklığının bu amaç doğrultusunda artırılması yararlı olacaktır. Ayrıca müzelerde verilecek eğitimlerde eserin dönemini, koşullarını, yaratıldığı yeri, iklimi, sosyal olayları vs. göz önüne alarak eserin değerini bir bütün olarak ele alabilme, sanat eserleri ve sanatçıları açıklarken bilimin verilerinden yararlanabilme vurgusu yapılan sanat psikolojisi (Okvuran, 2023) alanından da yararlanılmalıdır.

Adams ve Millar, (1982) çalışmalarında öğretmenlerin gerek bilgi ve donanım eksikliği gerekse müze ziyaretleri yapmak isteseler bile bürokratik işlemlerin zorluğundan dolayı bu eylemi gerçekleştirmede isteksiz olduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda araştırmalarında ödenek eksikliği ve iş birliğinin yeterli olmamasının da bu faaliyetlerin daha az yapılmasına neden olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada da müzeler çeşitli eğitim kurumlarıyla iş birliğini artırma önerisinde bulunmuşlardır. Son yıllarda Türkiye'de gerek MEB'e gerekse Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı kurumlarda müzecilik eğitimlerinin önemi ve yaygınlaştırılmasına yönelik önemli adımlar atılmasına ve iş birliği yapılmasına rağmen bu sürecin daha etkili yürütülmesinin, iş birliğinin niteliğinin ve niceliğinin artırılıp takip edilmesinin ve bu hususa yönelik mevcut ödeneğin artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak uzman personel eksikliği ve ödenek ihtiyacı vurgulanmış ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de uzman müze eğitimcilerinin yaygın olmadığı kurumlarda, eğitim etkinliklerinin nitelikli ve istenilen amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilememesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Yetkiner vd., 2019). Karadeniz ve Okvuran (2018) yaptıkları çalışmada müze eğitimi uygulamalarının okullarda öğretim programında belirtilen ders saatleriyle, özel hafta/anma günleriyle sınırlı olması, kurumların müze eğitimi konusunda uygun donanımına sahip olmaması, yönetimlerin müze eğitime yönelik yaklaşımlarının belirsizliği, okullarda ve müzelerde müze eğitimi alanında yetişmiş personel bulunmayışı bu alandaki gelişimi yavaşlattığını belirtmişlerdir. Bu açıdan bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak müzelerde yürütülen eğitim faaliyetlerinin belirlenmesi ve mevcut ihtiyaç ve önerilerin sunulması, ilgili kurumlara yeni faaliyetleri planlaması sürecinde rehberlik yapma açısından yararlı olacaktır.

Müzelerde eğitim verilirken bireylerin duyuşsal becerilerine de hitap edilmelidir. Okulların yaptığı müze gezilerinde sadece eserleri, sergileri izlemek yerine bireylerin duyularına da hitap edilir ve farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılırsa hem entelektüel hem de duyulara dokunan bir eğitim verilmiş olur. Bu açıdan müzelerde düz anlatım, rehberli tur vb. geleneksel öğretim yöntemleri dışında beyin fırtınası, örnek olay, istasyon, drama, doğaçlama, donuk imge vb. tekniklerin kullanılması etkili olacaktır. Bunun yanında müze eğitiminde işlenen konuya ilişkin öğretim programı doğrultusunda etkinlik içeriği hazırlamak; bu etkinliklerde arabul etkinlik formları hazırlamak, tarih şeridi düzenlemek, afiş yaptırmak için kraft kâğıtları ve boyaları temin etmek, öğrencilerin dolduracağı kavram kartlarını düzenlemek, müzeye ilişkin farklı öğretici materyal geliştirmek vb. gibi örnekler de bulunmaktadır (Okvuran ve Karadeniz, 2019).

KAYNAKLAR

- Adams, C., & Millar, S. (1982). Museums and the use of evidence in history teaching. *Teaching History*, 3-6.
- Adıgüzel, H. & Öztürk, F. (1999). Türk eğitim düşüncesinde okul müzesinden müze pedagojisine değişim. *Eğitim ve Bilim*, 14 (114) 73-81. Erişim Adresi: <https://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5313>.
- Adıgüzel, Ö. (2000). Müze Pedagojisinin Türkiye'deki yansımaları ve müzelerdeki yaratıcı drama uygulamaları. *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme* (s.130-143). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Altın, B. N., & Oruç, S. (2007). *Tarih ve coğrafya eğitiminde müze eğitimi ve yaratıcı drama*. I. Ulusal İlköğretim Kongresi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ambrose, T., & Paine, C. (2018). *Museum basics: the international handbook*. New York: Routledge.
- Arıkan, A. (2001). *Yedi oniki yaş arası çocuklara çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine ilişkin görüşleri*. [Doktora Tezi]. G.Ü.
- Atagök, T. (1999). Yaşayan müze ve eğitim. *Sanat Dünyamız*, 71, 223-227.
- Ateşoğulları, S. (2022). Değişen ve gelişen türkiye müzeleri. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, 83, 35-53.
- Aykut, Z. (2017). Müze sergilemelerinde izleyici-sergi etkileşimi bağlamında mekan tasarımı. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 2(2), 219-242.
- Barlı, Ö. (2008). Davranış bilimleri ve örgütlerde davranış. (3. Baskı), Aktif Yayınevi.
- Bulut, P., & Uzun, E. B. (2021). Sanal müzeler ve yaratıcı drama için bir atölye önerisi: Müze Sınıfa geliyor!. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 16(1), 131-156.
- Buyurgan, S. & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

- Cresswell, J.W., & Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Yüksel Dede, Selçuk Beşir Demir Çev. ve Ed.). Anı Yayıncılık.
- Çakır İlhan, A. (2012). Yaratıcılık eğitimi bağlamında çocuk müzeleri. İ. San (Ed.), *Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama* (s. 19-42). Naturel Yayınları.
- Erbay, F. (2015). Müze gezmek insanın varoluşuna anlam yükleyen kişisel bir ihtiyaçtır. *Kültür ve Turizm Dergisi Aylık Kültür ve Sanat Dergisi*, Kasım Sayısı, Özel Matbaası.
- Eyice, S. (1985). Arkeoloji müzesi ve kuruluşu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Tarih Ansiklopedisi*. Cilt 6, s. 1596-1603. İletişim.
- Falk, J., H. & Dierking, L., D. (2000). *Learning from museums: Visitors experiences and their making of melanin*. Walnut Creek, CA: Altamira Press.
- Ginley, B. (2013). Museums: A whole new world for visually impaired people. *Disability Studies Quarterly*, 33(3). <https://doi.org/10.18061/dsq.v33i3.3761>
- Hooper Greenhill, E. (1992). *Working in museum and gallery education*. United Kingdom: University of Leicester, Department of Museum Studies.
- ICOM. (2024). Museum definition. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> adresinden 16 Ekim 2024 tarihinde erişilmiştir.
- Kandemir, Ö., & Uçar, Ö. (2015). Değişen müze kavramı ve çağdaş müze mekanlarının oluşturulmasına yönelik tasarım girdileri. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5 (2), s.18-46.
- Karadeniz, C. ve Okvuran, A. (2018). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye’de müze eğitimi: Tarihsel gelişim ve gelecek tasarımları. *Milli Folklor*, 30(118), 101-113.
- Karadeniz, C. ve Okvuran, A. (2021). Engagement with migration through museums in Turkey. *Museum Management and Curatorship*.37(1), 2-16. <https://doi.org/10.1080/09647775.2021.1873826>
- Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., Çakır İlhan, A. (2015). Contemporary approaches and museum educator within the context of new museology. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 48(2), 203-226. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001371
- Karaduman, H. (2004). Belgelerle Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi. *Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, 25 (29), 73-92. Türk Tarih Kurumu.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (30. Baskı). Nobel Yayınları.
- Kasapoğlu-Akyol, P. (2020). Covid-19 küresel salgın dönemi ve sonrası müze etkinlikleri. *Milli Folklor*. 127.72-86.
- Keleş, V. (2003). Modern müzecilik ve türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (2), 1-2, s. 1-16.
- Keş, Y., & Başer Akyürek, A. (2018). Teknoloji ile büyüyen yeni nesil için interaktif müzeler. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 4(2), 95-110.
- Kumandaş, H. (2023). Cumhuriyet Döneminde arkeoloji araştırmaları. Şahin, M. C. (Ed.). *Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye'de Sosyal Bilimler* (s.25-52). Nobel.
- Kuruoğlu-Maccario, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Mercin, L. (2002). *Anadolu güzel sanatlar liselerinde müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Miglietta, A. M., Belmonte, G., & Boero, F. (2008). A summative evaluation of science learning: A case study of the Marine Biology Museum "Pietro Parenzan" (South East Italy). *Visitor Studies*, 11(2), 213-219.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage

- Okan, B. (2018). Günümüz müzecilik anlayışındaki yaklaşımlar ve müze oluşumunu etkileyen unsurlar. *Tykhē Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(4), 215-242.
- Okvuran, A. (2023). Sanat psikolojisine giriş, kapsamı ve sınırları. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 5(1), 420-430. <https://doi.org/10.58608/auugsfd.1307199>
- Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2019). Okul-dışı öğrenme sürecinde müzelerde kullanılan yöntem ve teknikler. A.İ. Şen (Ed.). *I. Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı* (s.139-146). ICIL Yayın.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş*. İmge Kitabevi.
- Önder, A., Abacı, O., & Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 103-117.
- Özbek, G., Akyol, A. A., & Akyol, A. K. (2017). Ankara'daki müzelerin eğitim işlevleri açısından incelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, (46) 137-153.
- Özdoğan, M. (2011). *Türkiye Cumhuriyeti'nin düşünsel temellerinde arkeolojinin yeri*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Silverman, H., L. (1995). Visitor meaning-making in museums for a new age. *Curator: The Museum Journal*. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.1995.tb01052.x>
- Tepekaya, E. G. (2018). *Güncel kent müzesinin dinamikleri üzerinden bir gelecek öngörüsü: Bir çağdaş kent müzesi model önerisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Teknik Üniversitesi.
- TÜİK (2023). *Kültürel miras istatistikleri, 2022*. Türkiye istatistik kurumu haber bülteni. Online erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kulturel-Miras-Istatistikleri-2022-49749>.
- Uçar, A. (2014). Sanat eğitiminde müzelerin eğitimsel rolleri ve işlevleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 107-117. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2014.14.1-5000091504>
- Weil, S. (1997). The museum and the public. *Museum Management and Curatorship*, 16 (3), 257-271.
- Yetkiner, A., Karadeniz, C., & Çıldır Gökaslan, Z. (2019). No student not met museum education” a practice of volunteer education program in the museum. *Journal of Education and Future*(16), 79-91. <https://doi.org/10.30786/jef.468074>
- Yumak, S. (2023). *Müze eğitiminde sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve metaverse kullanımı*. [Yüksek Lisans Tezi], Ankara Üniversitesi
- Yumak, S., & Karadeniz, C. (2023). Müze eğitiminde yeni teknolojilerin kullanımı ve kazanımlar. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 5, 62-77. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1376981>
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de müzecilik*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Extended Abstract

In education systems that adopt life skills-based learning approaches, out-of-school learning environments are frequently utilized. One of the fundamental responsibilities of educators is to create opportunities for experiential and on-site learning beyond the confines of the classroom, thereby enhancing the permanence of learning. Museums, in this regard, serve as key out-of-class learning environments that offer diverse and enriching experiences. Numerous researchers (Adams & Millar, 1982; Hooper-Greenhill, 1992; Silverman, 1995; Mercin, 2002; Ata, 2002; Adıgüzel & Öztürk, 1999; Onur, 2012; Uçar, 2014; Ambrose & Paine, 2018) have emphasized the importance of fostering cooperation between museums and schools. They advocate for the integration of museums not only into disciplines such as history, sociology, and science, but also into art, design, and aesthetics education, as such practices help make learning more tangible and lasting (Miglietta, Belmonte, & Boero, 2008). The literature reveals that museum-based educational activities extend beyond exhibitions and guided tours to include pictorial lectures, tactile sessions, storytelling, drama-roleplay, discussions centered around artworks, inclusive programs for individuals with disabilities, virtual learning platforms, and international collaborations (Abacı, 1996; Atagök, 1999; Kuruoğlu-Maccario, 2002; Ginley, 2013; Bulut & Uzun, 2021). Although there are studies exploring specific educational tools or practices in

individual museums (Arıkan, 2001; Altın & Oruç, 2007; Yumak, 2023; Yumak & Karadeniz, 2023) or studies that focus on museums within a particular city (Özbek, Akyol, & Akyol, 2017), there remains a lack of comprehensive research presenting up-to-date data on educational practices in Turkish museums. Therefore, the current study aims to address this gap by examining contemporary educational practices in museums across Turkey and identifying institutional needs and recommendations. This study was conducted to assess the extent to which museums in Turkey are utilized as educational environments, focusing on the types and frequency of educational activities. A mixed-methods design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. In the quantitative phase, the survey model was used, while the qualitative phase adopted a case study design to explore the subject in depth. The sample consisted of 110 official museums across Turkey that responded to an online questionnaire, administered with permission from the Ministry of Culture and Tourism. As such, the data represent nearly half of the total research population. The data were collected using the "Museum Education Practices Information Questionnaire," developed by the researchers. Expert feedback was sought from a specialist in education and assessment, a museum director, and an archaeologist to ensure content validity. The data were analyzed in line with the research questions. Quantitative data were examined using frequency and percentage distributions, as well as chi-square analysis. Qualitative responses regarding problems and suggestions related to educational practices were analyzed through content analysis. To ensure reliability in qualitative coding, two researchers coded the data independently, and inter-coder reliability was calculated using Miles and Huberman's (1994) formula: $\text{reliability} = \text{agreement} / (\text{agreement} + \text{disagreement})$. The resulting agreement rate was 0.92. Analysis of the quantitative data showed that over half of the participating museums were established in 1980 or earlier. Among these, 71% reported offering educational activities. Regarding age groups, more than half of the museums reported targeting individuals aged 6–18, indicating a focus on primary, secondary, and high school students. However, only 7% of these activities were facilitated by professional educators, highlighting a significant shortage of qualified educational personnel. Additionally, only 30% of these educational sessions were held in designated classrooms or workshop spaces, suggesting a notable deficiency in appropriate physical environments for learning. Despite these limitations, 77% of the museums indicated that the outcomes of their educational programs were shared with educational institutions or students, reflecting a commendable level of dissemination and outreach. Another significant finding revealed a meaningful relationship between the target age group of educational practices and the establishment year of museums ($\chi^2_{12} = 20.79, p < 0.05$). This relationship was not observed in other variables ($p > 0.05$), suggesting that museums founded before 1980 tend to prioritize education more than those established in later years. The data also indicated that most museums do not conduct regular educational programs. However, guided tours were reported to be conducted "always" in 36% of the museums and "once a week" in 15%. Most educational events were held 2–3 times a year. Among these, 48% were anti-smuggling training sessions, while 30%–40% involved pictorial lectures, drama-roleplaying, storytelling, and workshops. Furthermore, 26% of the museums reported organizing touch sessions, 19% conducted artwork creation activities, and 17% provided specialized education for individuals with disabilities, all on a 2–3 times yearly basis. The qualitative analysis revealed that 20% of the museums did not offer any suggestions or express any needs regarding educational practices. Approximately 47% of the responses consisted of suggestions, while 33% addressed needs. Among these, 22% advocated for increased collaboration with universities and educational institutions, and 11% highlighted the importance of developing sustainable educational practices. Additionally, 7% recommended incorporating digital tools aligned with technological advancements, and 4% emphasized the integration of virtual museum applications into educational programming. Overall, the findings of the study indicate that sightseeing-oriented guided tours remain the most common educational activity in museums. Participants also emphasized the need for stronger cooperation with various educational institutions. Although some progress has been made in recent years in Turkey to promote and expand museum education through initiatives involving both the Ministry of National Education and the Ministry of Culture and Tourism, the findings suggest that these efforts should be intensified. It is necessary to enhance the scope and quality of institutional collaboration, increase monitoring mechanisms, and allocate more funding to support museum-based education. Furthermore, identifying existing educational practices and articulating the current needs and recommendations of museums can help inform the planning of future educational initiatives and guide relevant stakeholders in the development of more effective and inclusive museum learning environments.